

No serà fins a la publicació de les memòries del dietari de camp de Jaquetti durant les missions de recerca de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya que es podrà veure i apreciar la prosa poètica de l'escriptora. L'etnomusicòloga Esther Navarro, a l'estudi «Palmira Jaquetti Isant. De l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya al *Cancionero Popular Español*», remarca la influència del pensament folklòric en el discurs i la metodologia de la tasca de Jaquetti en la recerca de cançons, i destaca la seva participació en el món de l'associacionisme.

La tasca de Jaquetti per a l'OCPC fou de gran transcendència i la investigadora Josefina Roma presenta, en el seu article «Salut i malaltia en les memòries de Palmira Jaquetti per a l'Obra del Cançoner Popular», allò que més impressionà l'escriptora i recolectora durant les missions de recerca: «[...] el contrast de les condicions higièniques, de salut i malaltia, en els pobles que va visitar», que, juntament amb el caràcter esquerp d'algunes persones amb qui es trobaren, foren el regust que li quedà de les missions de recerca. Roma també destaca que a l'escriptora, segons va deixar anotat, li sobtà «l'afecció perniciosa al vi, tant d'homes com de dones», i les «afeccions físiques que patien alguns dels seus informadors».

La faceta musical de Palmira Jaquetti en les missions de recerca és tractada pel professor Joan de la Creu Godoy en l'article «Un viatge musical amb Palmira Jaquetti». Godoy fa palès que el desig de Jaquetti era «que tot el gran treball de recollida de cançons i cròniques dels seus diaris no quedessin enterrats en l'oblit»; i com se'n va sortir: va divulgar el seu saber, tot el que havia vist i viscut, en xerrades, conferències i congressos, tant al nostre país com a l'estranger (com ara a Ginebra el 1962). Godoy també compara la cançó «La presó de Lleida» que havia recollit Jaquetti amb altres versions conegudes en un interval de deu anys de diferència. En aquest article no només mostra que en la tradició oral «hi ha tantes versions de cançons com persones la canten i totes vàlides», sinó que recorda que un dels moments que més li agradaven a Jaquetti era la nit: «i ara, arrecerada en la nit tèbia, escolto les estrelles i em sento cantar el cor».

Salvador Rebés, per la seva banda, com a biògraf de l'escriptora, presenta un interessant estudi amb el títol «“Vaig comprendre què devia als meus pares”». Apèndix a la biografia de Palmira Jaquetti i Isant», en què fa referència a la influència cabdal del seu pare, Ignasi Jaquetti Cerdà (La Seu d'Urgell, 1861 - Barcelona, 1924), el qual va li va encomanar la passió per la música i per la natura. Rebés destaca el compromís de la tasca d'Ignasi Jaquetti com a obrer de la construcció per a afavorir l'educació de la seva filla i evidencia que fou un anarquista important en l'època. La mare de Jaquetti, Maria Isant Torra (Vilanova de l'Aguda, 1865 - Barcelona, 1939), és presentada com la figura protectora i consellera de l'escriptora. Finalment, Rebés exposa algunes cartes de gran valor en què la poeta es comunicava amb Ignasi Jaquetti i Maria Isant quan realitzava les missions de recerca per a l'OCPC.

Aquest volum representa, doncs, una interessant i aprofundida aproximació a diversos aspectes de l'obra i la tasca de Palmira Jaquetti.

Akiór SANTOS GÓMEZ

PÉREZ SALDANYA, Manuel / MESTRE, Rosanna / SANMARTÍN, Ofèlia (2022): *Diccionari de lingüística*. València / Barcelona: Acadèmia Valenciana de la Llengua / TERMCAT, 347 p.

a) Presentació

La terminologia lingüística, si més no la gramatical, té una llarga història en català: només cal fullejar els manuals escolars de gramàtica impresos en català als Països Catalans d'ençà del segle xv: primer centrats en el llatí i més ençà també en el català i altres llengües. Tot i el lligam evident amb la història de la lingüística al nostre país, resta per fer l'estudi de l'evolució de la terminologia lingüística catalana al llarg del temps. Avui el cabal de termes del camp de la lingüística consultable als diccionaris generals no és pas gens negligible. Per posar un exemple, Acadèmia Valenciana de la Llengua (2014-2023) conté

1.983 entrades amb la marca LING.¹ Lògicament, aquestes obres generals tan sols contenen una selecció representativa dels termes de l'especialitat. Com en moltes altres disciplines, els professionals del ram i els estudiosos disposen de diccionaris específics de la matèria per consultar la denominació catalana dels termes o aclarir aspectes conceptuals, entre altres coses. Només pel volum i la data d'aparició, el diccionari de Manuel Pérez Saldanya i les seves col·laboradores, i més concretament aquesta segona edició, és actualment l'obra més completa i actualitzada de què disposem en català sobre el tema.

Aquesta segona edició del diccionari, que en la versió en línia comprèn 4.343 denominacions catalanes,² es va presentar públicament a València el 15 de setembre de 2022³ i a Barcelona el 3 de novembre de 2022, en un acte conjunt de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, el Termcat i l'Institut d'Estudis Catalans com a amfitrió.⁴

b) Precedents

La publicació dels primers reculls de terminologia lingüística en català data dels últims quinze anys del segle XX i es concentra sobretot als noranta:⁵ són obres amb vocació escolar, com el vocabulari de Palomero (1985 [2.650]), d'orientació més especialitzada, com el diccionari de Ballesta (1991 [744])⁶ o el vocabulari del Servei de Llengua Catalana (1991 [205]),⁷ o, encara, d'abast general, com el diccionari del Termcat (1992 [1.473])⁸ o el lèxic temàtic de Corredor-Matheos (1996 [1.971]).⁹ Una mica abans d'aquests reculls ja hi havia algun breu glossari inserit en obres lingüístiques, com Valor (1977 [154]) o Veny (1983 [69]).¹⁰ Fins llavors calia recórrer als diccionaris generals o les enciclopèdies, resseguir els índexs de conceptes, de matèries o temàtics, principalment de gramàtiques i manuals, o consultar les obres de referència en altres llengües.

L'obra que examinem té l'origen precisament en aquest moment, quan veu la llum la primera edició (Pérez Saldanya 1998¹¹ [3.686]).¹² No és l'única aportació de l'autor en aquest terreny, que més endavant publicarà Pérez Saldanya (2000), dedicat a la terminologia dels temps verbals, i també figurarà al costat de Carne Junyent com a especialista de filologia de l'Institut d'Estudis Catalans (2007: LIX).

1. Aquesta xifra no dona compte del fet que una entrada pot tenir més d'una accepció i subentrades referides a la lingüística. Institut d'Estudis Catalans (2007-2023) fa servir la marca FL (filologia), amb 2.334 entrades, de les quals caldria destriar manualment les que són específicament de lingüística.

2. Dades obtingudes del recompte de formes de l'accés alfabètic de la versió en línia el 15 de maig de 2023, consultable a <<https://www.termcat.cat/diccionaris-en-linia/308>>. Cal advertir, però, que tot i ser accessibles individualment, en la versió en línia els sinònims s'apleguen en una mateixa entrada i, doncs, el nombre de denominacions catalanes no equival al nombre d'entrades.

3. «L'Acadèmia presenta una nova edició del 'Diccionari de lingüística'», Acadèmia Valenciana de la Llengua (13 setembre 2022); D. L. V. «L'AVL presenta una edició actualitzada del Diccionari de lingüística», *La Veu del País Valencià* (13 setembre 2022); «Es presenta a València el Diccionari de lingüística, coeditat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i el TERMCAT», Termcat (16 de setembre de 2022).

4. Raul G. Aranzueque, «Es presenta el 'Diccionari de lingüística'», *Diari de la Llengua* (3 de novembre de 2022) i «L'IEC acull la presentació del Diccionari de lingüística», *El Butlletí de l'Institut d'Estudis Catalans*, n. 273 (novembre de 2022).

5. Les xifres entre claudàtors indiquen el total d'entrades o de termes catalans, segons el cas, de cada obra. La relació succincta d'obres que facilitem es pot complementar amb la llista d'obres de la secció «Llengua. Literatura» de la Biblioteca terminològica del Termcat.

6. El nombre d'entrades és el que proporciona Villalba (2004: 13).

7. Encara s'hi podria afegir algun altre treball de difusió més limitada, com Murillo *et al.* (1994 [531]).

8. Se'n feu una versió castellana amb equivalències angleses (Termcat 1998 [1.506]).

9. El còmput d'entrades de Corredor-Matheos (1996) no inclou les entrades corresponents a noms propis (lingüistes, institucions o títols de publicacions més destacades).

10. Els segueixen altres glossaris, també breus, com els de Bruguera (1996 [32]) o Cuenca (1996 [72]).

11. Resenyat per Lacreu (1999) i Perea (2000), i comparat amb Ballesta (1991) i Termcat (1992) per Villalba (2000).

12. A l'hora de fer el recompte manual d'entrades, hem pres les entrades pròpiament dites (1.791), les subentrades (1.633) i les accepcions numerades (485 de 223 entrades, 262).

c) *Justificació d'una nova edició*

El pas del temps feia necessària una nova edició actualitzada de l'obra, per la mateixa evolució de la disciplina, la publicació en l'àmbit català d'obres cabdals en gramàtica i en lingüística i l'aparició de nous reculls de terminologia lingüística. En el gairebé quart de segle transcorregut d'ençà de la publicació de la primera edició, havien aparegut en català altres repertoris de terminologia lingüística rellevants, entre els quals destaca Tuson (2000 [1.182]), de caràcter més enciclopèdic. Entre els especialitzats, se succeïxen, molt seguits, els de Ruiz *et al.* (2001 [1.150]), Mallart (2001 / 2020 [1.303]), Julià (2003 [813]) o Villalba (2004 [1.016]),¹³ i més ençà apareixen els d'Amengual (2011 [295]), Ramon / Robles (2013 [823]) o Termcat (2015, 2018 [4.164]). Alguns reculls són complements d'altres obres, com Termcat (2001 [642]), Institut d'Estudis Catalans (2020 [700]), referit a Institut d'Estudis Catalans (2018)¹⁴ o Veny (2007-2023 [412]).¹⁵ A més, com esmenta la «Introducció» de l'obra, en aquest lapse de temps s'han publicat obres de referència de primera magnitud com Solà (2002 / 2008), Acadèmia Valenciana de la Llengua (2006) o Institut d'Estudis Catalans (2016), que totes soles ja justificaven a bastament l'operació de posar al dia aquest diccionari. D'altra banda, la producció lingüística en català ha estat incessant. I no cal dir els avenços que hi ha hagut en termes generals en la disciplina durant el quart de segle transcorregut.

d) *Una doble edició, impresa i en línia, amb implicació institucional*

Aquesta segona edició té com a novetats principals els fets que apareix en un doble format, imprès i en línia, i que ha comptat amb el suport institucional de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i del Termcat, tot un exemple del que pot ser i ha de ser l'acció conjunta, coordinada i decidida de les institucions públiques del país en suport de la llengua catalana en tots els àmbits, és a dir, el que hauria de ser normal si la situació de la llengua estigués realment normalitzada arreu del domini lingüístic. Ara només cal saber si tractant-se d'una obra impulsada per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua se'n transvasarà la terminologia al seu *Portal terminològic valencià*.

Les diferències de format entre la versió impresa i en línia comporten diferències en la macroestructura i la microestructura. La breu «Presentació» de la versió en línia ja adverteix que es tracta d'una versió adaptada i actualitzada de la versió en paper. L'edició impresa manté la continuïtat respecte a la primera edició pel que fa a l'agrupació d'accepcions i subentrades i el tractament de la informació consignada en la definició, mentre que l'adaptació que en fa l'edició en línia consisteix bàsicament a no agrupar accepcions ni subentrades sinó a consignar-les en entrades independents i a separar el que és estrictament la definició terminològica d'altra informació complementària, com ara hipònims, contraris, termes equivalents en altres models teòrics, exemples, etc., que, seguint la pràctica del Termcat, signa en nota. A diferència de la impresa, l'edició en línia agrupa en una mateixa entrada les variants que, per facilitar la consulta, en la impresa remetent a una de principal com a denominacions secundàries (*predicatiu* respecte a *complement predicatiu*), abreviacions (*P* respecte a *pacient*, *predicat* i *preposició*) o manlleus d'ús internacional, però amb alternativa catalana (*Aktionsart* respecte a *modalitat de l'acció*), i no hi tenen tampoc entrada els adjectius que formen part de locucions nominals i hi remetent (*adversatiu iva* respecte a *conjunció adversativa* i *oració adversativa*). En alguns casos, s'aprecien altres diferències puntuals entre les dues versions en alguna entrada que es podrien deure a ajustaments o modificacions ulteriors a la publicació impresa: per exemple, *sandhi* no té entrada pròpia a la versió en línia i, per tant, no conserva la definició de la versió impresa; *abreviatura* perd en la versió en línia la

13. Dada proporcionada a la mateixa obra, p. 13.

14. Vegeu Cuenca (2019). Una primera versió d'aquest glossari havia aparegut prèviament dins l'edició impresa d'Institut d'Estudis Catalans (2019), fragmentat al final de cadascun dels capítols de l'obra.

15. Més modestos són els glossaris d'alguns manuals lingüístics, com els de l'Editorial UOC (Payrató 2003 [60]; Pérez Saldanya *et al.* 2004 [80]; Cuenca 2005 [129]; Climent / Mateu 2011 [141]), la Universitat de Barcelona (Junyent 2006 [164]; Veny / Massanell 2015 [47]), Eumo (Bassols / Torrent 1996 [21]; Bassols 2001 [51]; Artigas *et al.* 2003 [67]) o els de Prieto / Cabré (2013 [104]) o Artigas (2017 [133]).

segona de les accepcions de la versió impresa i es dona entrada a *abreviació*. La versió en línia, per tant, es manté actualitzada, cosa que per raons òbvies no passa amb la versió impresa.

e) *Novetats respecte a la primera edició*

Deixant de banda la novetat en si que representa la publicació en línia, aquesta segona edició del diccionari mostra una sèrie de diferències respecte a la primera edició. La «Introducció» (p. 15)¹⁶ adverteix que «s'han corregit les errades detectades i s'han fet definicions més acurades en diferents casos» i destaca per sobre de tot les «noves inclusions de termes gramaticals» i de «termes relacionats amb models lingüístics específics».

Encara que fa de mal determinar l'increment de la nomenclatura perquè com hem vist l'articulació de les entrades difereix entre les versions en línia i impreses, partint dels recomptes que hem fet tant de la primera edició com de la segona edició en línia, la segona acumula 657 entrades més que la primera, fet que representa una ampliació del 15 % de la nomenclatura original. La feina de compleció ha estat ingent. S'han ampliat considerablement les locucions de caràcter tipològic i, per exemple, el diccionari ha passat de set a trenta-cinc tipus diferents d'adverbi o d'un a onze tipus de sufix (en aquest darrer cas, tot i l'ampliació considerable, encara se'n troba a faltar algun, com *sufix adverbialitzador* o *sufix preacentuat*). Però també hi ha hagut baixes, entre les quals podem destacar casos com *acceptat*, *gerga* o *zetacisme*. Pel que fa a les modificacions de les denominacions, n'hi ha simplement que afecten l'ús de la cursiva (*activa tantum* > *activa tantum*), altres corregeixen errates (*autontiu* > *autoontiu*) i encara altres normalitzen alguna denominació d'acord amb el *DIEC2* (*waw* > *vau*).¹⁷

A més, un cop d'ull a l'obra permet observar altres canvis pel que fa a la microestructura, concretament aquesta edició es proporciona sistemàticament la categoria gramatical de les entrades i les subentrades i es normalitza la forma de citació dels adjectius de dues terminacions.

f) *Valoració crítica*

Tot i ser el diccionari de lingüística més complet i actualitzat avui disponible en català,¹⁸ cal no perdre de vista que no té pretensió d'exhaustivitat, cosa que explica que, per exemple, no compregui en la nomenclatura alguns camps com són el dels glotònims (*català*) i dialectònims (*xipella*), classes relativament nombroses que no se solen incloure en els diccionaris de lingüística general i que desequilibrien el conjunt del diccionari.¹⁹

En termes generals, la cobertura d'un bon nombre de camps de la lingüística general és prou completa. Això no evita que s'hi obviïn alguns camps com, per exemple, les diferents classes de noms segons la mena d'entitats que denoten (*ampelònim*, *fitònim*, *ictiònim*, *ornitònim*, *zònim*, etc.).²⁰ En altres casos, algunes llistes de termes existents en el moment d'examinar aquest diccionari es podrien ampliar fàcilment: és el cas de les denominacions dels tipus de noms propis, pel fet que en registra unes (*antroponim*, *hidrònim*, *orònim*, *topònim*), però no altres (*corònim*, *exònim*, *hagiònim*, *hagiotopònim*, *matrònim*, *patrònim* o *cognom* i *prenom*), i passa el mateix amb les denominacions d'idiatismes, ja que en registra unes (*americanisme*, *anglicisme*, *arabisme*, *castellanisme*, *catalanisme*, *gallicisme*, *germanisme*, *grecisme*, *hebraisme*, *hellenisme*, *italianisme*, *llatinisme*), però no unes altres (*mossarabisme*, *occitanisme*, *sardisme*, *valencianisme*). També es podria aplicar aquesta tasca de compleció a denominacions mencionades al diccionari però que no hi tenen entrada pròpia: per exemple, l'entrada *perfet* ens infor-

16. Donem la pàgina de l'edició impresa.

17. Segons el *DIEC2*, *vau* és la sisena lletra dels alfabetos hebreu i arameu i també la gradual velar, mentre que *waw* és la vint-i-setena lletra de l'alfabet. Notem que, per exemple, Veny (2007-2023) dona *wau*.

18. Villalba (2000: 109) ja destacava la cobertura temàtica i de corrents lingüístics de la primera edició del diccionari. Més enllà del nombre d'entrades, només cal resseguir l'extensa nòmina de lingüistes de totes les èpoques que són esmentats a les definicions per fer-se una idea aproximada de l'abast de l'obra.

19. D'altra banda, es tracta d'un aspecte ben cobert per Termcat (2018).

20. Se'n pot trobar una llista més àmplia a Mata (2015: 43-46).

ma que el temps verbal amb el present de l'auxiliar *haver* (*he fet*) tradicionalment s'havia denominat *indefinit* o *pretèrit indefinit*, sense entrada al diccionari. Això segurament té a veure amb el fet que el diccionari no pretén inventariar usos periclitats de termes com el de *atribut* com a adjunt del nom (*DIEC2*, *atribut*, 3.1), típic de les gramàtiques de Fabra. A vegades, certes correspondències com l'existent entre les entrades *condició d'adjacència* i *adjacència* no es reproduïen en altres casos comparables, com amb *condició de subjacència* (hi manca l'entrada *subjacència*). I anant a casos individuals, partint de la consulta d'altres obres, resulta inevitable trobar-hi a faltar ocasionalment algunes entrades, com ara *centralització* (Institut d'Estudis Catalans 2016: 4.4.3.7), *fonotaxi* (Julià 2003), *homosemització* (*DIEC2*) o *nativització* (Ruiz *et al.* 2001).

Des del punt de vista de la normalització terminològica, el diccionari permet fixar moltes denominacions, com en el cas, per exemple, de *comandament categorial* (o *comandament c*) *mot QU* o *vocoide* en detriment, respectivament, de *c-comandament*, *mot qu* o *mot-qu*, o *vocoid*; o prioritzar-ne d'altres, com *duplicació pronominal* respecte a *doblament de clític*. Puntualment sembla que encara es podria afinar algun detall formal poc clar, com l'alternança entre *compost* i *mot compost* a les entrades *compost culte* i *mot compost exocèntric* (en aquest últim cas seria esperable simplement *compost exocèntric*, cf. Institut d'Estudis Catalans 2016: 12.2c i *DIEC2*, *exocèntric*). L'origen valencià de l'autor i els seus col·laboradors explica entrades com *epicé*, *nom epicé* o *tilla*, que normalitzen positivament aquestes formes; però no justifica l'absència de les geosinònimes *epicé*, *nom epicé* i *tilla*, especialment en la versió en línia del Termcat, que pot suscitar la confusió entre els usuaris no valencians no advertits de la geosinonímia existent en aquests casos.

Aquesta nova edició hereta alguna limitació important de la primera edició, com és ara la manca dels corresponents índexs d'equivalències en la versió impresa —que ja trobava a faltar Villalba (2000: 108-109)—, imprescindibles per a qui quan consulta l'obra desconeix la forma catalana d'una denominació en qualsevol de les altres llengües del diccionari, especialment en anglès; una limitació que ara la versió en línia permet superar en la mesura en què dona accés alfabètic no solament a les denominacions catalanes sinó també a les equivalències en les altres llengües (anglès, castellà i francès). La inclusió dels índexs d'equivalències implicaria subsidiàriament la numeració de les entrades, cosa que permetria precisar-ne el nombre.

En totes dues versions seria de gran utilitat poder disposar de l'índex temàtic o arbre de camp, amb les àrees i subàrees en què s'organitza l'obra i que permet copsar l'abast del recull. A més, en la versió en línia, el marcatge temàtic permetria accedir amb facilitat al conjunt de termes pertanyents a un determinat camp o una determinada subàrea, encara que el Termcat no sol explicitar marques temàtiques en els seus diccionaris.

Un altre aspecte que permetria copsar amb més precisió la magnitud de l'obra i la cura tinguda al llarg de l'elaboració i la revisió seria la inclusió de la relació completa de la bibliografia emprada tant en el despulament de termes i equivalències com en la validació de les denominacions, les definicions i les equivalències. Ara aquest aspecte tan sols es pot intuir a partir de les generoses referències de la «Introducció» (p. 14-15) als principals diccionaris de lingüística d'altres llengües, les col·leccions editorials dedicades a publicar monografies lingüístiques en català, les obres gramaticals que ja hem esmentat en l'apartat *c* i els dos glossaris de termes gramaticals publicats per l'Institut d'Estudis Catalans i la Real Academia Española.

Si amb la primera edició de l'obra el català se situava entre les llengües que disposaven de diccionaris de terminologia lingüística de primera fila, aquesta segona edició no solament ha servit per millorar notablement l'obra, sinó que l'ha obert en línia, cosa que n'amplifica la difusió, en garanteix la disponibilitat i n'assegura l'actualització continuada.

Xavier ROFES MOLINER
Institut d'Estudis Catalans

Referències bibliogràfiques

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006): *Gramàtica normativa valenciana*. En línia: <<https://web.archive.org/web/20171128012039/https://www.avl.gva.es/documents/31987/65233/GNV>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]²¹
- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2014-2023): *Diccionari normatiu valencià*. Versió 2.2.8. En línia: <<https://www.avl.gva.es/lexicval/dnv>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2015-2023): *Portal terminològic valencià*. Versió 2.2.8. En línia: <<https://www.avl.gva.es/lexicval/ptv>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- AMENGUAL, Guillem Alexandre (2011): *Diccionari d'afàsies i patologies del llenguatge*. Palma: Universitat de les Illes Balears. En línia: <<https://cit.iec.cat/DAPL/docs/introduccioDAPL.pdf>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- ARTIGAS, Rosa (2017): «Glossari del domini textual», *El domini textual*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, p. 277-299. En línia: <<http://hdl.handle.net/20.500.12368/15404>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- ARTIGAS, Rosa / BELLÉS, Joan / GRAU, Maria (2003): «Glossari», *Tipotext. Una tipologia de textos de no-ficció*. Vic: Eumo, p. 55-64. En línia: <<https://llegua.gencat.cat/web/.content/documents/aprendre/arxiu/tipotext.pdf>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- BALLESTA, Josep-Manuel (1991): *Diccionari de gramàtica generativo-transformacional*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.
- BASSOLS, M. Margarida (2001): «Glossari», *Les claus de la pragmàtica*. Vic: Eumo, p. 253-255.
- BASSOLS, M. Margarida / TORRENT, Anna M. (1996): «Glossari», *Models textuais. Teoria i pràctica*. Vic: Eumo, p. 213-214.
- BRUGUERA, Jordi (1996): «Glossari», *Diccionari etimològic*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, p. 30-33.
- CLIMENT, Salvador / MATEU, Jaume (2011): «Glossari», *Gramàtica i cognició*. Barcelona: Editorial UOC, p. 225-238.
- CORREDOR-MATHEOS, Josep (dir.) (1996): «Lingüística», *Gran Larousse català: consultor temàtic universal*. Barcelona: Edicions 62, v. I, p. 441-449.
- CUENCA, M. Josep (1996): «Definicions», *Sintaxi fonamental*. Barcelona: Empúries, p. 277-298.
- CUENCA, M. Josep (2005): «Glossari», *Sintaxi catalana*. Barcelona: Editorial UOC, p. 277-288.
- CUENCA, M. Josep (2019): «La terminologia gramatical: de la *Gramàtica de la llengua catalana* a la *Gramàtica essencial de la llengua catalana*», dins FELIU, Judit / TRIAS, Mireia (cur.): *Gramàtica, esport i terminologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 71-112. En línia: <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000278/00000036.pdf>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- DIEC2 = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007).
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007²): *Diccionari de la llengua catalana*. En línia: <<https://dlc.iec.cat/>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016): *Gramàtica de la llengua catalana*. En línia: <<https://giec.iec.cat/inici>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2018): *Gramàtica essencial de la llengua catalana*. En línia: <<https://giec.iec.cat/inici>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2019): *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana*. En línia: <<https://gbu.iec.cat/inici>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2020): *Glossari de termes gramaticals*. En línia: <<https://cit.iec.cat/GTG/default.asp?opcio=0>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- JULIÀ, Joan (2003): *Diccionari de fonètica*. Barcelona: Edicions 62.

21. També consultable en línia pel cercador Gramàtic-on <<https://www.avl.gva.es/gnv/buscador.jsp>>.

- JUNYENT, Carme (2006): «Glossari», *Lingüística històrica*. Barcelona: Universitat de Barcelona, p. 155-165.
- LACREU, Josep (1999, gener): «Un suport imprescindible per a l'ensenyament», *Caràcters*, 6, p. 18. En línia: <<https://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/23813/caracters06.pdf#page=18>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- MALLART, Joan (2020² [2001]): [*Diccionari de Didàctica de la llengua*. Barcelona / Vic: Universitat de Barcelona / Eumo. En línia: <<https://www.ub.edu/ubterm/obra/didactica-de-la-llengua/>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- MATA, Xavier (2015): *Bestiari llatí polisemàntic*. Tesi doctoral. València: Universitat de València. En línia: <<http://hdl.handle.net/10550/49664>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- MURILLO, Julio / PICÓ, Eliseo / PLAZA, Júlia / RIBÉ, Ramon / TOST, M. (1994): *Glossari de termes metodològics i de lingüística aplicada en el camp de l'ensenyament de les llengües estrangeres*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. En línia: <<http://hdl.handle.net/11162/83822>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- PALOMERO, Josep (1985): *Vocabulari específic de llengua i literatura*. València: Generalitat Valenciana.
- PAYRATÓ, Lluís (2003): «Glossari», *Pragmàtica, discurs i llengua oral*. Barcelona: Editorial UOC, p. 289-292.
- PEREA, M. Pilar (2000): «Pérez Saldanya, Manuel: *Diccionari de lingüística*, Colomar editors, València, 1998», *Llengua & Literatura*, 11, p. 608-611. En línia: <<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000028/00000080.pdf#page=136>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- PÉREZ SALDANYA, Manuel (1998): *Diccionari de lingüística*. Oliva: Colomar.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel (2000): «Del “perfet” a l’“indefinit” (i viceversa). El nom dels temps verbals i altres problemes terminològics relacionats amb les categories gramaticals del verb», dins MACIÀ, Jaume / SOLÀ, Joan (ed.): *La terminologia lingüística en l'ensenyament secundari*. Barcelona: Graó, p. 91-119.
- PÉREZ SALDANYA, Manuel / SIFRE, Manuel / TODOLÍ, Júlia (1998): «Glossari», *Morfologia catalana*. Barcelona: Editorial UOC, p. 308-314.
- PRIETO, Pilar / CABRÉ, Teresa (2013): «Glossari», *L'entonació dels dialectes catalans*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 235-238.
- RAMON, M. Magdalena / ROBLES, Cristina (2013): *Lèxic de didàctica de la llengua i de les habilitats lingüístiques*. Palma: Universitat de les Illes Balears. En línia: <https://slg.uib.cat/digitalAssets/242/242008_lexic_7.pdf>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA (2019): *Glosario de términos gramaticales*. Salamanca: Universidad de Salamanca.
- RUIZ, Francesc / SANZ, Rosa / SOLÉ, Jordi (2001): *Diccionari de sociolingüística*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- SERVEI DE LLENGUA CATALANA (1991): *Vocabulari de la terminologia*. Barcelona: Universitat de Barcelona. En línia: <<http://hdl.handle.net/2445/201821>>. [Consulta: 10 de setembre de 2023.]
- SOLÀ, Joan (dir.) (2008⁴ [2002]): *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.
- TERMCAT. CENTRE DE TERMINOLOGIA (1992): *Diccionari de lingüística*. Barcelona: Fundació Barcelona / Termcat. Centre de Terminologia.
- TERMCAT. CENTRE DE TERMINOLOGIA (1998): *Lingüística*. Barcelona: Larousse.
- TERMCAT. CENTRE DE TERMINOLOGIA (2001): «Glossari», dins VALLVERDÚ, Francesc (dir.): *Enciclopèdia de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions 62, p. 379-389.
- TERMCAT. CENTRE DE TERMINOLOGIA (2018²): *Diccionari de les llengües del món*. Barcelona: Termcat. Centre de Terminologia. En línia: <<https://www.termcat.cat/diccionaris-en-linia/130/>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- TUSON, Jesús (dir.) (2000): *Diccionari de lingüística*. Barcelona: Bibliograf.
- VALOR, Enric (1977): «Diccionari de termes filològics», *Curs mitjà de gramàtica catalana*. València: Eliseu Climent, p. 9-13.

- VENY, Joan (1983³): «Terminologia lingüística», *Els parlars catalans (síntesi de dialectologia)*. Palma: Moll, p. 241-246.
- VENY, Joan (2007-2023) «Terminologia lingüística», *Petit atlas lingüístic del domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. En línia: <<https://aldc.espais.iec.cat/indexs/terminologia-linguistica-del-paldr/>>. [Consulta: 31 de juliol de 2023.]
- VENY, Joan / MASSANELL, Mar (2015): «Glossari», *Dialectologia catalana*. Barcelona / Alacant / València: Universitat de Barcelona / Universitat d'Alacant / Universitat de València, p. 393-397.
- VILLALBA, Xavier (2000): «La terminologia lingüística en català», *Revista de Catalunya*, 147, p. 104-118.
- VILLALBA, Xavier (2004): *Diccionari Ballesta de gramàtica generativa*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona.

PINTO PAJARES, Daniel (2022): *Lenguas de España: combatiendo los prejuicios en torno a la realidad lingüística española*. Gijón: Trea, 236 p.

Per més que, des que l'enyorat Jesús Tuson (1988) va publicar el seu treball pioner sobre (i contra) els prejudicis lingüístics, s'hagin succeït no poques iniciatives encaminades a combatre els nombrosos equívocs i falsedats que circulen entorn de les llengües —a vegades per ignorància, d'altres per mala fe—, sempre és benvinguda una novetat editorial que reprèn la qüestió, sobretot perquè no és gaire difícil constatar fins a quin punt encara cal. Per això, la publicació del llibre del lingüista Daniel Pinto és una bona notícia ja des del títol.

Lenguas de España consta de dotze capítols, més les referències. El primer, d'introducció, exposa l'objectiu del llibre: contribuir al coneixement general de la diversitat lingüística d'Espanya des d'una actitud reflexiva i crítica, de manera que sigui «una caja de herramientas que le servirá para cuestionar las tesis que diariamente se vierten a la población y que se asumen sin ningún tipo de espíritu crítico» (p. 10). I el segon, en certa manera també introductori, explica breument el panorama lingüístic espanyol. El títol del capítol —«Las 13 lenguas autóctonas de España»— ja posa en evidència la voluntat d'anar una mica més enllà dels llocs comuns, que solen limitar-se a llistar les llengües oficials en algun tros de l'Estat espanyol (i s'obliden gairebé sempre l'occità aranès, tan oficial com la resta). Pinto, doncs, exposa les dades històriques i actuals més rellevants de cadascuna de les tretze llengües considerades, que són el gallec, el portuguès, l'asturià, el castellà, el basc, l'aragonès, el català, l'aranès, l'àrab ceutí, l'amazic de Melilla, el caló, la llengua de signes espanyola i la llengua de signes catalana. I esmenta també de passada, per cert, la diversitat aportada per les migracions recents («las más de trescientas lenguas que se hablan en CC AA como Cataluña y Madrid», p. 14).

La resta de capítols, tret del darrer, molt breu, de conclusions, tenen per títol una pregunta que fa referència a un determinat prejudici. La intenció de l'autor és ordenar-los del més particular al més general. Així, el capítol tres es pregunta: «¿El canario es un dialecto del castellano?», i s'hi tracta l'oposició llengua-dialecte. El quart discuteix la relació entre estàndard («llengua cultivada») i llengua espontània («llengua natural») i qüestiona el concepte de correcció com a estigmatització de les varietats i registres no estàndards. En el cinquè («¿Los andaluces se comen las eses?») el tema de discussió és l'oposició llengua oral - llengua escrita i la preponderància que se sol donar a aquesta. El sisè tracta de l'accentisme, és a dir, la creença que hi ha parlants que tenen «accent» i d'altres que no, o que en tenen un de «neutre». El capítol següent, amb el pretext de l'afirmació que el basc és la llengua més antiga d'Europa, posa en evidència que «la antigüedad de una lengua solo es un constructo ideológico» (p. 148), ja que un basc actual no entendria un parlant del mateix territori de fa dos mil anys, de la mateixa manera que un català actual no entendria un habitant d'Empúries d'aquella mateixa data. El capítol 8 també agafa com a pretext el basc per discutir sobre la dificultat o facilitat de les llengües. Aquí naturalment es tracta de recordar que «una lengua será tan fácil o difícil en función de la distancia lingüística